

Reviews and Annotations
Рецензии и анотации

ПРИНОС В ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКОТО ВОЕННО И МОРСКО ОБРАЗОВАНИЕ ДО 1944 ГОДИНА

Кожухаров, А. (2015). *Обучението на българските морски офицери зад граница (1882 – 1944)*. Варна: Тера Балканика. 258 с. ISBN 978-619-90140-6-6

Маргарита Терзиева

Университет „Проф. д-р А.Златаров“ – Бургас

Монографията на Асен Кожухаров „Обучението на българските морски офицери зад граница“ (1882 – 1944) е мащабен изследователски труд, проследяващ подготовката на „конгломерат от възпитаници на различни образователни системи“ в продължение на няколко десетилетия. Тя си поставя за цел да направи историческа реконструкция на събития от недалечното ни минало в хронологичен план, да оцени придобитите в чужбина знания за военния ни флот и морската индустрия. Приетите от автора критерии – брой на обучаваните, придобит образователен ценз, продължителност на обучението – са обективни и изграждат достоверна представа за израстването и формирането на военноморските специалисти на България. Следва да се отбележи, че по принцип подобни изследвания зад граница са рядкост, но като правило, в тях се използват подобни критерии¹⁾.

С документална точност са проследени съдбите на десетки българи, изпратени да се обучават в различни специализирани училища в чужбина:

– Русия – Морското училище / Морската академия в Санкт Петербург, Техническото училище при Морското ведомство, Минния и Артилерийски офицерски клас, а така също Водолазната школа – Кронщат; мореходни класове – Николаев, Севастопол, Нарва, Херсонес, Одеса и Феодосия;

– Великобритания – Гринуичкото и Темзенското подготвително училище;

– Австро-Унгария – Императорска и кралска академия за търговия и мореплаване в Триест, дала освен останалото и първия българин, дипломиран като корабостроител;

– Италия – мореходните училища в Генуа и Палермо, Кралско военноморско училище в Ливорно;

– Франция – военноморско училище в Брест;

– Германия – военноморско училище „Мюрвик“ във Фленсбург.

Не са подминати кадрите на тези и сродни училища, в които се обучават бъдещи специалисти за военноморската авиация и подводното плаване.

Монографията съдържа редица научни **приноси**.

За пръв път е направена периодизация в историята на подготовката и обучението на военноморски и морски специалисти в чужбина, което е в пряка зависимост от политическата ситуация в конкретната страна, от промените в европейските изисквания към този вид обучение. Изследваният период от 1882 до 1944 г. се разделя на четири етапа:

– I етап: 1882 – 1889 г. – обучение в Руската империя;

– II етап: 1889 – 1896 г. – обучение в Италия и Австро-Унгария (от състава на Тройния съюз), отделни случаи на обучение в Англия и Русия;

– III етап: 1899 – 1914/1915 г. – обучение в страните от Антантата: Руската империя и Франция;

– IV етап: 1914/1915 – 1944 г. – обучение в Германия и Италия.

Въведени са в научно обращение искови данни от задграничните архиви, които разкриват ценна информация за развитието на обучението по морско и военноморско дело в отделни страни и техните военноморски училища.

Разкрити са интересни данни за знакови личности в българската история (анархиста Антон Прудкин) и култура (поета Кирил Христов), свързани с морското и военноморското обучение зад граница. Интересен аспект е и връзката на нашите морски офицери с представителите на бялата емиграция, реализирали се като преподаватели в Морското училище във Варна между двете световни войни.

Публикувана в обем от 258 страници, книгата съдържа неизвестни досега отпратки и към националните ни архиви, свързани с развитието на военноморското дело и зараждането на морската авиация, с формирането на търговския флот и морската индустрия, като цяло.

Монографията е не само калейдоскоп от факти, имена, дати, таблици и диаграми – тя е написана в строго научен стил и успешно може да бъде и справочник за обучението на българските морски и военноморски офицери зад граница до края на монархическия период на Третата българска държава. В същото време книгата е увлекателно четиво не само за специалистите по военна история, но и за всички, които се интересуват от зараждането и развитието на българския военноморски флот, от историята на неговия кадрови състав, от обучението и подготовката на командните и техническите кадри. Ето защо може да бъде препоръчана на всеки, който се интересува от историята на българската техника и техническо образование.

БЕЛЕЖКИ

1. Sacca, John Wands. Like Strangers in a Foreign Land: Chinese Officers Prepared at American Military Colleges, 1904 – 37. // The Journal of Military History, 2006, №70 (3), p. 703 –7 42.

CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE BULGARIAN MARITIME MILITARY EDUCATION TO 1944

Kozhuharov, A. (2015). *Obuchenieto na balgarskite morski ofitseri zad granitsa (1882 – 1944)*. Varna: Tera Balkanika. 258 s. ISBN 978-619-90140-6-6

Prof. Margarita Terzieva

University “Prof. Dr. Asen Zlatarov”

1, Prof. Dr. Yakimov Blvd.

8010 Burgas, Bulgaria

E-mail: mtterzieva@gmail.com